

V jamah na planini Manjača v Bosni

Jože Stopar (2010, 2011)

Mihael Rukše (2012)

Odprava 2010

Ko je Mihael naznanil, da bi šli na krajšo odpravo v Bosno, sem bil takoj za. To je bil moj prvi pogled v podzemlje izven meja moje domovine, če seveda ne upoštevam tiste nerodne zadeve, ko so nas policisti zasačili pri kukanju v hrvaške luknje na Gorjancih. Jug se mi zdi izredno zanimiv, nekako divji. Lokacijo Draganjić podovi nad mestom Šipovo je predlagal najin sodelavec Ostoja Bubnjević, ki je bil od tam doma, zato je bil naš vodič. Mihael je poskrbel za prevoz, Klemen za opremo, jaz za hrano in že smo odbrzeli proti meji. Sprva je kazalo na večjo udeležbo, a so se nekateri premislili – mine, sem slišal neuradno.

Pred Banja Luko smo se dobili z Zoranom in s Filipom iz Jamarskega kluba Gremlin Banja Luka. V Banja Luki smo se prijavili na policiji in zavili v hribe. Do našega cilja – vasi Bubnjevići – je bila krepka ura vožnje. Prišli smo že v mraku. Vas na planoti, kakšnih štirideset hiš, nekaj požganih do tal, premore tri žive duše. Najstarejši med njimi je enainosemdesetletni pastir Veljko. Pogled na vas ni bil nič kaj prijeten. Po stenah napisi vojaških enot in korpusov. Takoj nam je bilo jasno, kdo so bili zadnji prebivalci vasi. Nastanili smo se na dvorišču, ograjenem s plotom. Predlagal sem, da se nastanimo v eni od zapuščenih hiš, a se Klemen ni strinjal. Verjetno je gledal kakšno grozljivko in ga je vas spomnila nanjo. Postavili smo šotore, napeli ponjavo, jo pripeli na svinjak in tako dobili delovni prostor. Ves čas je deževalo, tako da nam je streha prišla še kako prav.

Najprej je s fotografijami klubske dosežke predstavil Mihael. Nato je bil na vrsti gostitelj Zoki. Povedal je, da je v letih po vojni sodeloval s človekoljubnimi organizacijami, ki so iskale trupla pogrešanih po breznih. Bil je edini, ki je znal opremljati brezna ter spustiti vanje deminerje. Smeje je pripomnil, da je bil to donosen posel, fotografije pa niso bile nič kaj smešne.

Naslednji dan smo se odpravili na teren. Vreme je bilo deževno in megleno. Ker Ostoja že dolgo ne živi v Bosni, je povabili še Veljka, ki bolj pozna teren.

Ob vznožju velikih zaves. FOTO MIHAEL RUKŠE

Tektonsko zrcalo ali »zrcalce, zrcalce povej, ali gre jama naprej«. FOTO MIHAEL RUKŠE

Tako vitalnega človeka s toliko kondicije še nisem srečal. Imeli smo kar dosti dela, da smo mu lahko sledili po tistih kozjih stezah in zaraščajočih se livadah, kjer so pred vojno pasli ovce. Brezna smo hitro našli, se spustili vanje ter tudi hitro prišli ven, ker niso bila globoka. V upanju, da bo naslednji dan več sreče, smo se pozno popoldne premočeni vrnili v vas. Veljko nam je prijazno ponudil, da se lahko pri njem ogrejemo in posušimo, kar nam je prišlo še kako prav. Naslednji dan so se spet vrstile same plitve luknje. Seveda smo vse izmerili ter dokumentirali, Klemen pa je zvečer vse prenesel v računalnik. Isti dolgčas se je ponovil še naslednji dan.

Naša petdnevna odprava se je bližala h koncu. Naredili smo vsega osem jam in prehodili veliko kilometrov po planoti v dežju. Zadnje jutro smo vstali v meglo, popravili tabor in se zahvalili Veljku. Bilo mu je hudo, saj bo spet sam na planini. Tudi nam ni bilo vseeno, prijetno je bilo v družbi človeka, ki je tako bister in ve toliko zgodb. Zoki je predlagal, da se vrnemo po drugi poti, da nam pokaže še en pravi vhod. Šli smo prek Manjače, nekje na vrhu zavili levo proti strmi steni, ki se je videla že od daleč. Zoki je pozabil, kje je vhod, zato smo obiskali njegovega soborca iz zadnje vojne. Imel je specialke in tudi karte minskih polj, tako da smo se z njim počutili nekoliko varneje. Jamo smo dokaj hitro našli. Vhod ni bil nič posebnega, kot naši v Rogu. Ko smo vrgli kamen, smo ga kar nekaj sekund poslušali. Z Mihaelom se spogledava in si misliva, zakaj za vraga nismo sem prišli prej ... A vsaka jama počaka. Zoran je povedal, da je spodaj, pod previsno steno, tudi vhod v vodoravno jamo z dvema velikima vhodoma. Seveda jo je Mihael hotel takoj raziskati, vendar se nihče razen mene ni hotel spustiti z njim po previsu več kot sto metrov niže. No, opogumil se je tudi Klemen, vendar je po nekaj metrih dejal, da se mu ne da, kar se je pozneje

pokazalo za pametno potezo. Zoki je še zavpil, da nama ni treba nazaj, da gredo s kombijem okoli in se dobimo v vasi nekje v dolini.

Našla sva ogromen vhod, spodmol oziroma dva, ki se združita in nadaljujeta v eno jamo. Z jamskega vhoda je dolina, ki se zaključuje s federalno mejo, kot na dlani. Po tleh so bili tulci avtomatske puške, zato naju je malo stresel strah. Raziskovala nisva, saj s sabo razen čelad nisva imela druge opreme. Razgledala sva se po dolini, da bi videla, kje je vas, kjer naju čaka kombi. Vasi ni bilo videti nikjer. Nekaj časa sva tuhtala, kam. Kje, za vraga, je vas? V daljavi je bilo slišati neko glasbo, če je glasba, so tudi ljudje in spustila sva se po melišču na zaraščen pašnik. Si predstavljate trnje in bodičasto drevje prepleteno s kopinjačo, ki ti sega prek glave? Začela sva iskati eden drugega v tisti džungli ter vpila, da bi naju kdo slišal. Poslušala sva odziv. Po dolgem času sva ga zaslišala, a ne v dolini, marveč na nasprotnem hribu, nekje na sredini, kjer sva opazila vas.

Ustavili smo se še pri Zokiju, kjer nam je njegova soproga pripravila bogato pojedino. Odprava je bila kljub slabemu vremenu in plitvim jamam uspešna. Registrirali in izmerili smo osem jam.

Sodelovali: Zoran in Filip Dujaković, Ostoja Bubnjević, Mihael Rukše, Klemen Mihalič in Jože Stopar.

Odprava 2011

Mihaela sem spraševal, če je kdo klical iz Bosne. Zoki je v Afganistanu. Njihov klub ima malo izkušenih članov, zato je bilo težko dobiti vodnika za Manjačo. Pa vendar je prišel oktober 2011, ko nas je poklical Luka iz Bosne, da lahko pridemo. Odziv je bil pričakovano skromen, pridružil se nama je le Andrej, ki je že v pokoju in je vedno za akcijo. Tom je organiziral prevoz, luksuzni Adriin avtodom, v katerem smo se počutili kot turisti. Prostora je bilo dovolj, zato smo povabili še našega simpatizerja Vilija, ki je dal takoj kuhati šunko za na pot. Odšli smo v petek po službi, v Banja Luki nas je pričakal Luka. Pot smo nadaljevali na planoto do vasi, kjer je bil Luka zmenjen z domačinom, ki nam je dal napotke. Gospodar Vladika je pokazal načrt jame, ki sva si jo z Mihaelom ogledala že lani. Bil je kar soliden. Začel je razlagati, da so se v jamo pred nami spustili njihovi jamarji, da jim je zmanjkalo zraka, da je v jami brezno, kjer kamen pada pet minut do vode, in da je v jami jezero veliko kar sto krat sto metrov. Z Mihaelom sva se ob vsem tem malo nasmehnila, kar ga je tako razburilo, da je poklical ženo, ki je vse to potrdila.

Zjutraj smo vstali ob sedmih, kot je bilo dogovorjeno. Pokazali so nam bližnjico do jame in Mihael je kmalu pripravil sidrišče za spust. Nekaj pred enajsto sem se spustil za njim. S pritrdišča v globini pod mano mi je Mihael navdušen glasno razlagal, da ve, zakaj je jamarjem pred nami zmanjkalo zraka. Prispel je namreč do previsa na stropu ogromne dvorane, katere sten niti dna ni mogel osvetliti. Videti je nekako tako, kakor da bi prišel v lijak z nasprotni strani. Spustil sem se do previsa. Mihael je iz globine sporočil, da mu je zmanjkalo vrvi. Obvisel je nekaj metrov nad tlemi. Podal sem mu vrv, da jo je zvezal s prejšnjo. Po radijski postaji sem sporočil fantom zunaj, da je prosto, in se spustil prek previsa v temo. Na pritrdišču me je malo stisnilo. Bil je samo en fiks, pa sem si rekel, saj ga je naredil Mihael in ni bilo dvoma, da ne bi bilo varno. Ko sem prispel na trdna tla, sem zinil kot še nikoli. Takšne lepote v jami še nisem videl.

Tudi Mihaelu so se svetile oči bolj, kakor lučka na čeladi. Takoj sva začela stikati okoli in občudovati kapnike. Kolega je celo predlagal, da se sezujeva, da ne umaževa snežno kristalne sige, pa sva raje pazljivo hodila.

Andrej se je začel oglašati na vrvi. Pogledava gor. Fant se je peljal kot spiderman po pajčevini s torbo na hrbtu in nogami v zraku. Preden sem mu uspel zavpiti, da naj pazi na voz, ga je že zabilo vanj. Imel je kar nekaj dela, da se je rešil nadloge. Medtem sva midva že našla nadaljevanje, ki se je kar samo kazalo. Prispel je še Luka, ki se je prav tako zapletel v voz. Bil je ves moker, pa ne od napora, temveč zaradi kombinezona, ki ni dihal. Takoj je priznal, da tako globoko še ni bil. Vili, ki zaradi težav z zdravjem ne more biti jamar, pa je ostal zunaj. Vsi štirje smo občudovali jamo. V naslednjo dvorano, stopnjo nižje, se je bilo treba spustiti prek treh pritrdišč. Dvorana, dolžine sedemdeset in širine trideset metrov, je še lepše zasigana kakor prva. Težko je opisati lepoto. Ure so minevale. Odločili smo se, da ne gremo naprej, čeprav smo našli nadaljevanje. Držali smo se dogovora z Vladiko, da naredimo skico in posnamemo čim več fotografij, da bi se lahko na občini pohvalil, kakšno jamo ima na svoji parceli. Tudi turizem je omenjal, kar ni čisto izključeno. Jama gre proti vhodu pod steno, do katerega sva se spustila lani. Vendar bomo povezavo poiskali naslednjič. Andrej in Luka sta se odpravila proti izhodu, midva pa sva še merila in fotografirala, da bo Vladika zadovoljen. Ob vračanju sva jamo razopremila. Žal se bo treba še enkrat vrniti, čeprav smo v enodnevni akciji naredili ogromno. Okoli polnoči smo prišli iz brezna in se vrnili v tabor, kjer je Vili zakuril velik ogenj. Seveda smo mu takoj pokazali fotografije in še enkrat predebatirali doživetje.

Zjutraj sem se z Andrejem in Luko odpravil pogledat spodnjo jamo – tisto, v kateri sva se z Mihaelom lani izgubila. Tokrat smo šli skozi vas Mačkiče, do katere so od lani zgradili novo makadamsko cesto, sicer pa je bilo vse enako. Napadel nas je kup

Jože, Luka in Andrej v prvi dvorani ob kristalni kopi. FOTO MIHAEL RUKŠE

psov, ki so jih starejše gospe komaj pomirile. Izmenjali smo nekaj besed, na koncu vasi pa nam je pot prekrizal še dvestokilogramski merjasec. Pot proti jami smo nadaljevali tik ob steni prek goste zarasti. Do vhoda v steni smo porabili kako uro. Nadeli smo si opremo in se podali v notranjost. Vhoda v jamo sta dva velika spodmola, ki se v nadaljevanju združita v en rov, dolžine sto petdeset in širine do dvajset metrov. Strop višine od sedem do deset metrov je gosto zasigan, vsi kapniki so nagnjeni v notranjost, kar priča o močnem prepihu. V notranjosti je še nekaj večjih stebrov, manjši so v večini polomljeni. Jama je izredno suha. Prišli smo do podora, kjer se rov konča, vendar so podorne skale tako velike, da bi se mogoče dalo splaziti med njimi. Ocenili smo, da je prenevarno, zato smo se vrnili po poti, po kateri sva lani z Mihom sestopila. Medtem je Mihael pripravil vso dokumentacijo za Vladiko, Vili pa pospravil tabor.

Sodelovali smo: Luka Kukrić, Mihael Rukše, Andrej Jaklič, Vili Stopar in Jože Stopar.

Odprava 2012

Odprave v Mačkić kamen v BiH v juniju 2012 smo se udeležili Andrej Jaklič, Andrej Hudnik, Davorin Kacin, Jože Stopar, Tomaž Grdin in Mihael Rukše. Pred odhodom sem poklical v jamarski klub iz Banja Luke, Speleološki klub Gremlin (Luka Kukrić) in Speleološko društvo Ponir (Mirko Vidović). Dogovorili smo se za srečanje in skupno raziskovanje v jami Okruglica. Pregledali smo načrte, pripravili opremo in se razporedili v dve ekipi. Ena je pregledovala in merila vzporedni rov v drugi dvorani, druga pa na koncu druge dvorane razširila prehod v nadaljevanje in odstranila nevarne skale, ki so bile na prehodu. Naslednje jutro smo ugotovili, da smo iz jame prinesli več blata, kot smo pričakovali, zato smo opremo na izviru temeljito oprali. Jamarja iz Ponirja Aleksander Pegan in Željko Rogić sta se odpravila v jamo Okruglica

Zavese in stebri so velikih dimenzij. FOTO MIHAEL RUKŠE

nadaljevati raziskovanje in plezanje kaminov. Po vrnitvi iz jame sta povedala, da sta uspela preplezati kamin in opremiti povezavo do tretje dvorane. Proti večeru so se nam pridružili še domačin Vladimir Mačkić z družino, predsednik Ponirja Mirko Vidović, Gordana Pegan, Aleksandar Petraš, Luka Kukrić iz kluba Gremlin in kolega Bakir Ganić. Kolegi jamarji iz Banja Luke so pripravili večerjo in prijetno vzdušje.

Jutro je prineslo še šestega člana naše odprave Tomaža Grdina, ki je zgodaj zjutraj prispel v tabor. Zaradi poznega prihoda smo ga pustili spati, vendar je močno sonce poskrbelo, da se nam je kmalu pridružil pri pripravi za obisk in raziskovanje jame. Zjutraj je prišel v tabor tudi Vladimir in izrazil željo, da se nauči plezanja z vrvno tehniko. Znanja željan učenec je hitro napredoval in osvojil osnovno znanje. Pred tem so Andreja in Jože odšli v steno in nadaljevali opremljanje. Uspeli so opremiti dostop in pregledati nadvse zanimivo jamo Ogledalo.

Andrej Hudnik je po prihodu iz jame lokalnega župnika Boška Maksimovića v učni steni poučeval in naučil vrvne tehnike. Kolega iz Ponirja Aleksandar Petraš in Aleksander Pegan sta šla plezat kamin v tretji dvorani. Davor in Tomaž sta odšla v Okruglico, da naredita nekaj fotografij, ki bodo pokazale lepote jame. Po opravljenem hitrem tečaju plezanja sem tudi jaz prišel na vrsto, da skupaj s Filipom Dujakovićem odidem v jamo, kjer so naju čakali še neizmerjeni rovi do tretje dvorane. Po opravljenih meritvah sva razopremila vse kamine in prehode in prišla iz jame v jutranjih urah naslednjega dne.

Nekaj ur spanja je prekinilo močno sonce. Jamo je bilo treba razopremiti, težke transportke so čakale na vhodnem 80 m breznu. Andrej Hudnik, Luka Kikrić in Aleksandar Pegan so se spustili v jamo in prinesli opremo. V jami smo dosegli in izmerili globino 120 m, poligona 536 m in pregledali 377 m horizontalnih delov. Jama ima še nekaj vprašanj, za prehod ožin se bo treba potruditi s širitvijo.

